

Koivuniemi oli kivetön kylä

Koivuniemen kylä poltettiin sota-aikana. Vielä niittylakeudella pystyssä olevat rakennukset ovat heinämiesten ja kalastajien käytössä. Ympärivuotista asutusta kylässä ei enää ole. (Kainuun Museon kuva-arkisto/Heikki Rytkölä).

Kirjoista löytämäni kotikyläni Tunkuan Koivuniemeä koskevat historiatiedot ovat tässä: Kaakkois-Vienan alueella Suigarven pitäjässä oli vuonna 1579 kuusi kylää: Suigarvi, Tunguo, Lehto, Muazärvi, Kevättämärvi ja Koivun iemi -näinhän nuo nimet sanotaan paikallisen rahvaan murteella. Perimätietona saatua on se, että Koivuniemen kylässä eli kaksitoista sukua: Jevsejeff, Jevstratoff, Moshnikoff, Turibarin, Grigorjeff, Asonoff, Sidoroff, Semenoff, Vasiljeff, Stselin, Trofimoff ja Samsonoff. Enimmillään taloja oli perimätietojen mukaan vuonna 1920/43 taloa.

Koivuniemen väkiluku lie nee ollut suurimmillaan Karjalan kapinaa edeltäneinä vuosina eli vv. 1919-21. Vanhat ihmiset ovat kertoneet kylässä asuneen noin 250 henkeä. Väki kylästä alkoi vähetä jo melko pian Venäjän vallankumouksen ja bolševikkien valtaantumisen jälkeen. Miehiä vangittiin jo silloin ja vietiin kylästä, mm. oma isäni kertoi joutuneensa vangituksi monen muun miehen kanssa v. 1919 ja sitä tyrmässä istumista kesti parisen vuotta. Vankilasta vapauduttuaan miehet suunnistivat perhei-

neen turvallisemmille seuduille eli länttä kohti Suomeen. Koivuniemen väkiluku alkoi vähetä ja kapinan aikana moni ”katosi”, toisin sanoen kaatui taisteluissa tai pakeni Suomeen.

Vasta nyt on uskallettu kertoa avoimesti siitäkin, miten kylään jääneille ihmisille kävi: osa kuoli 1920-luvun alkupuolella nälkään, monet vangittiin jo tuolloin ja vietiin pakkotyöleireille tai karkotettiin kotikylästä. Väestönlasku kertoo tästä karua kieltään: Koivuniemen kylässä asui vuonna 1926 enää 154 henkeä.

Milloin ja mistä Koivuniemen ensimmäinen asukas tuli niemelle, sitä tietoa eivät viisaammatkaan tutkijat - saati sitten meikäläinen - ole pystyneet löytämään mistään arkistosta. Koivuniemi oli sukuni kylä, mutta sekin, milloin sukumme sinne saapui, on hämärän peitossa.

Sinnikäs Tatjana

Ensimmäinen asukas on siis tietämättömissä, mutta kylän viimeinen asukas tiedetään hyvin. Hän on serkkuni Tatjana Jevstratova, myöhemmin Ivan Jevsejevin vaimo. Kun kaikki

muut asukkaat lähtivät 1950-60 -luvun taitteessa Koivuniemestä elämään kuka minnekin, niin tämä sisukas akka Tatjana jäi sinne yksin. Alkuaikoina hänen luonaan oli poikansa Anatoli, mutta kun tämäkin lähti pois, Tatjana eleli sen jälkeen yksinään Koivuniemessä vielä yli kymmenen vuotta.

Viho viimein hän muutti asumaan Tunkuan kylään ja niin Koivuniemi tyhjäksi lopullisesti vuonna 1972. Sen jälkeen siellä ovat kulkeneet kesäisin kalastajat ja heinämiehet. Kun kävin toissakesänä ensi kertaa Tunkualla, Tatjana oli kuollut pari vuotta aiemmin. En siis ehtinyt häntä jututtamaan. Olin halunnut kysyä häneltä syytä kylään jäämiseen; uskoiko hän voivansa pitää kylää elossa asumalla itse siellä vai toivoiko hän kenties, että jos hän jaksaa asua kylässä, niin ehkä jonkun pois lähteneen olisi helpompi palata takaisin asuttuun kylään?

Autiossa talossa

Kysymykset jäivät vaille vastausta, mutta pääsin Koivuniemen kylään ja näin Tatjanan talonkin. Se seisoi rannalla päätyjärvelle päin, vanha vankois-

ta hirsistä rakennettu karjalais-talo, jossa asuintilat olivat kahdessa kerroksessa. Alakerran eteisestä eli alasintista nousivat liki kaksi metriä leveät portaat yläkertaan ja yläsintsiin. Siitä erkani ovia kahteen suuntaan; vasemmalla näytti olevan gornitsa ja oikealla yläperti. Alasintista rappusten kupeelta kuljettiin alaperttiin. Lattiapalkit olivat leveitä ja maa-laamattomia, mutta vanha sanonta ”Talo ilman aitan polulla astelevaa emäntää on kuin sikolähti” näkyi pitävän paikkansa! Kaikenkarvaisten kalastajien ja kulkumiesten porsastelun jäljiltä lattiapalkit olivat muuttuneet mustanpuhuviksi eli niin sanotusti ”ajan patinoimiksi”. Vettä, hiekkaa ja luutaa ei ollut noilla lattioilla aikoihin käytetty. Kaikki ulkorakennukset, kuten aitat, sauna ja navetta, oli purettu ja käytetty nähtävästikin polttopuiksi.

Koivuniemen kylä sijaitsee Koivujärven niemessä, tarkemmin sanottuna niemen länsi-ete-lärrannalla. Me ”kotikylään tulijat” olimme ajaneet Jevgeni Stselinin maasturilla Koivujärven rantaan, saaneet Lukinsaaren Godtjevin pojilta käyttöömmä vuotavan veneen ja soutaneet sillä järven poikki kylää kohti.

Valkeat hiekat

Saavuimme uppoavalla veneelläme erittäin matalalle hiekkarannalle. Hiekkapohjaa näytti ulottuvan järvelle päin niin pitkälti kuin silmä kantoi. Kylän rantaa reunusti kymmenen metrin levyinen valkoinen hiekkaranta, jota jatkui ehkä noin puolen kilometrin verran. Sen jälkeen alkoi veden syövyttämä osa; siitä maat olivat lohkeilleet ja huuhtoutuneet järveen vieden muasaan talojen kivijalatkien aivan kuten Aleksandr Stselin aikoinaan isälleni kertoikin.

Nyt mukanamme oppaana ollut Jevgenie Stselin täsmäsi Aleksanderin kertomaa ja näytti jopa sormella osoittaen, missä kohtaa järven selällä kulki entinen kylän rantaviiva: se oli siinä paikassa runsaan sadan metrin päässä nykyisestä!

Karjalassa on ollut monenmoista mieletöntä puuhaa ja eräs niistä on tämän kylän hyvien, suurten peltomaiden upottaminen järven pohjaan vedenpinnan nostamisella. Tiesin, että Markkisenvaaran-Koivuniemen seudun maaperän koostumuksesta, että se on hyvin kasvavaa saviperäistä maalajia. Katselin korkean maanvyöryn laittaa tarkemmin ja näin siinä metrin paksuudelta pelkkää ruokamultaa. Jevgenie kertoi, että Koivuniemen maaperässä kaikki kasvit kasvoivat hyvin.

Kivetön kylä

Sanonta ”kylään ei jäänyt kiveä kiven päälle” pätee hyvin Koivuniemeen: siellä ei ollut kivijalkojakaan. Lisäselvityksenä pitää kertoa, ettei Koivuniemessä ole koskaan kiveä kiven päällä ollutkaan paitsi muualta ajettuna. Naapurikylän mies, Viikatejärvellä syntynyt Ivan Zaikov kertoi äskettäin, että jos Koivuniemessä kiviä tarvittiin, niin muualta ne piti käydä hakemassa. Me vaelsimme autioita niittyjä varmaan kilometrikaupalla, mutta missään ei näkynyt ainoatakaan kiviröykkiötä, ei löytynyt edes yhtä ainutta lohkarensäyrää, jolle istuutua vähän levähtämään. Rantahietikolla kiviä oli jonossakin, mutta ne oli kuljettu sinne jonoon sodan aikana tuhoutuneiden/tuhottujen talojen perustuksista. Tuolloin 1950-luvulla kylän rantaan kyhättiin kivistä ja hirsistä ”ressaa” eli suojamuuria Koivujärven vedenpinnan nostelua varten.

”Ristisaatto” kalmismuualle

Vaelsimme Jevgenien perässä niittyjä myöten kalmismuuan suuntaan. Niityt olivat aivan tasaaisia. Ei ollut ainuttakaan ojaa ylihypsättäväksi. Keskellä tätä ”aavikkoa” kasvoi muutamia koivuja ja pari pihlajaa. Muita asuinrakennuksia ei näkynyt kuin Tatjanan talo. Rannalla oli pari kolme harmaata kalamajaa. Niityt kasvoivat luonnonheinää ja olivat jo mätästyneet, mutta Jevgenien mukaan muusjärveläiset käyvät vielä niittämässä sieltä heinää.

Olin jo ennen Tunkualle lähtöä tehnyt kotona valkean suuren ristin kalmismuualle vietäväksi, ja vaeltanut lautojeni kanssa bussissa, maasturissa ja

venessä. Raahasin nyt lautoja kainalossani niittyjä pitkin ja väsyin: loppumatkasta meillä kaikilla oli lauta kainalossa. Paula alkoikin nimitellä matkuettamme ”ristisaatoksi”.

Tulimme vihdoin mäntymetsään, ja Jevgenie vannotti kalmismuuan olevan juuri siinä. Minä en havainnut yhtään mitään, mutta Paula oli näkevinään kumpareita maastossa. Niinpä sitten naulasimme ristin petäjän kylkeen ja kiinnitimme siihen nimilaatan. Laataan on kirjoitettu kaikkien kylässä asuneiden sukujen nimet. Koristelimme ristin kukkasilla ja sidoimme puihin tuulipaikkoja.

Palailimme sitten hiljakseen rantaa kohti. Kukaan meistä ei edes yrittänyt etsiä niityltä

esi-isiemme talonpaikkoja. Katselimme Koivujärven maisemia. Etäällä oikealla järven takana häämötti Hirvasniemenenä; sen takana kulki aikoinaan tie Markkisenvaaran kylään, joka poltettiin sodan aikana. Edessä järven takana näkyivät selvästi Lukinsaaren pellot ja siellä vielä säilyneet rakennuksetkin.

Ennen kylästä lähtöä otimme pulloihin hohtavan valkeaa hiekkaa. Anatoli souveli toista rantaa kohti, ja me katselimme taaksemme jäävää Koivuniemeä. Ihmeellistä, mutta ainoa ajatus, joka tuli mieleeni siinä veneessä istuessani oli se, että mummuni Marija on aikoinaan soudellut monet kerrat tällä samaisella järvellä.

ANJA MALINEN

Puutavaran uiton helpottamiseksi rakennetut padot ovat nostaneet vedenpintaa ja muuttaneet Koivujärven ja Tunkujanjärven näkymät melkein aavemaisiksi. (Kainuun Museon kuva-arkisto/Heikki Rytkölä).

Voingin suurperhe

Voingissa pienessä kylässä oli vuosisadan alkukymmeninä Jormosen suuri maanviljelystalo. Siinä elivät veljekset Staffei ja Griša. Asujaimistoa oli yli 20 henkeä.

Staffei oli vanhapoika, vanhempi veljeään Grišaa, ja hoiteli isännyyttä. Hänen hallussaan oli mm. talon yhteinen kassa.

Grišalla oli neljä poikaa;

Hilippä, Simana, Ossippa ja Vaski. Pojista kolme, Hilippä, Simana ja Vaski olivat naimisissa; neljäs poika, Hilippä kaatui Karjalan kapinan aikana. Hilipillä oli naisena Koskisen Iivanan tytär Palaga Koivuniemestä, Simanalla Manusen Huotarintytär Suikujärvestä ja Vaskan vaimo oli Voijärven Uskelasta. Kaikilla oli perhetä. Lisäksi talossa asui Staffein ja Grišan sisko, joka eli siinä vanhanapiikana kuolemaansa saakka.

Talossa harjoitettiin laajamittaista maanviljelystä, kalastettiin ympäri vuoden ja Griša, taitava ampuja, piti huolen met-

sänriistasta. Staffei oli erikoistunut kalastukseen.

Karjaa Jormosessa oli paljon, toistakymmentä lehmää, lampaita ja hevosiakin kymmenen.

Bolshevikkivaltaan saakka asuttiin yhdessä. Vallankumouksen jälkeen veljekset omaisuus otettiin kolhoosille ja perheet karkotettiin. Simanan kaksi poikaa pakeni Suomeen.

Näin kertoi Maiju Keynälle Ossippa Borisoff, synt. 1886 Tunkuan kylässä. Nimensä hän suomensi Oskari Kiviseksi tullessaan Suomeen v. 1920.